

Kebajikan Produktif: Tahap dan Hubungan Kesejahteraan, Tingkah laku dan Pengalaman Kewangan Dalam Kalangan Peserta Azam Tani FAMA

(Productive Welfare: Well-being Level and Relationships, Financial Behavior and Experiences among FAMA Participants of Azam Tani)

Zurinawaty Mohamad^{1,2},

Nur Saadah Mohamad Aun^{*2}

Nor Jana Saim²

¹ Pengarah (Komunikasi Korporat), Lembaga Pemasaran Pertanian Persekutuan (FAMA)

² Pusat Kajian Psikologi dan Kesejahteraan Manusia, Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan, Universiti Kebangsaan Malaysia

* Corresponding e-mail: [n_saadah@ukm.edu.my]

The study of financial well-being has gained considerable attention from researchers from within and outside the country. However, financial well-being study among productive welfare beneficiaries was still too low. This study examined the level and relationship of financial well-being with financial behavior, financial experience and financial knowledge. The research design for this study was quantitative by using survey technique. The study aimed to determine the level of financial well-being among the Fama Azam Tani participants and their relationship to financial behavior, financial experience and financial knowledge. Financial well-being is measured using the Malaysian Financial Well-Being Scale. A total of 300 respondents were involved in this study using simple random sampling techniques. The findings showed that the level of well-being of the participants was at moderate level, the level of financial behavior was at a low level and the level of financial experience was at a high level. In addition, the study also examined the relationship between the variables. The findings showed that there was no relationship between financial behavior with financial well-being. In summary, this study showed that the financial well-being of the Fama Azam Tani participants was still worrying as the group was vulnerable to slipping back into hardcore poor groups.

Keywords: productive welfare, financial well-being, financial behavior, financial experience, financial knowledge.

Kesejahteraan kewangan setiap individu atau ketua isi rumah perlu diberi perhatian serius dalam usaha untuk meningkatkan taraf dan kualiti hidup rakyat. Banyak kajian terdahulu menjelaskan bahawa tingkah laku kewangan seperti kesukaran, masalah kewangan dan tekanan kewangan mempunyai hubungan dengan kesejahteraan kewangan (Kim et al. 2003; Kim et al. 2004; Zaimah, 2011; Zaimah et al., 2013, Zaimah et al., 2014; Khoong,

2016; Suraiya et al., 2018). Menurut pandangan Joo dan Garman (1998), menyifatkan masalah kewangan atau tekanan kewangan yang selalu dihadapi oleh golongan berpendapatan rendah adalah seperti tidak cukup pendapatan untuk membuat simpanan, terpaksa bergantung kepada pendapatan sampingan untuk sara hidup, perlu mengeluarkan wang simpanan untuk memenuhi keperluan seharian, menghadapi masalah kewangan dalam persekolahan anak-anak

dan hal kecemasan serta selalu membuat pinjaman kewangan. Oleh itu adalah penting bagi kajian ini melihat tingkah laku dan pengalaman kewangan peserta Azam Tani FAMA supaya setiap program peningkatan pendapatan yang dirangka dapat disesuaikan dengan tahap kesejahteraan kewangan setiap peserta Azam Tani FAMA.

Oleh itu, pendekatan kebajikan produktif yang diperkenalkan oleh kerajaan amat bertepatan dalam usaha untuk meningkatkan tahap kualiti hidup dan kesejahteraan rakyat. Kajian berhubung kesejahteraan kewangan peserta Azam Tani FAMA yang menerima bantuan kebajikan produktif adalah wajar dijalankan memandangkan kajian seumpama ini masih kurang dilaksanakan sehingga kini. Hal ini adalah kerana satu pendekatan yang baru di bawah program inisiatif kerajaan iaitu Program

Transformasi Kerajaan (*Government Transformation Programme – GTP*). Hasil kajian yang dijalankan oleh Ibrahim Mamat dan rakan-rakan (2013) yang bertajuk Keberkesanan Program Azam Tani Ke Atas Komuniti Pesisir Di Malaysia mendapati hanya 30% sahaja peserta yang terlibat berjaya keluar dari putaran kemiskinan dan golongan ini mungkin akan tergelincir semula ke dalam putaran kemiskinan kerana kuasa kewangan mereka masih lemah. Jadual 1 menunjukkan bilangan peserta Azam Tani FAMA pada tahun 2017 bagi 9 buah negeri yang diselaraskan oleh FAMA. Jumlah keseluruhan bilangan peserta Azam Tani FAMA pada tahun 2017 adalah seramai 1,410 orang. Daripada jumlah tersebut, seramai 168 orang peserta adalah tidak aktif dan hanya 1,242 orang peserta sahaja yang masih aktif

Jadual 1 : Bilangan Peserta Azam Tani FAMA 2017

Bil	Negeri	Bilangan Peserta	Aktif	Tidak Aktif
1	Selangor	318	288	30
2	Pahang	54	40	14
3	Pulau Pinang	199	174	25
4	Johor	50	25	25
5	Kedah	227	202	25
6	Kelantan	180	171	9
7	Wilayah Persekutuan	98	68	30
8	Terengganu	151	149	2
9	Perak	133	125	8
Jumlah		1,410	1,242	168

Kajian yang dijalankan oleh Ibrahim dan rakan-rakan (2013) yang bertajuk Keberkesanan Program Azam Tani Ke Atas Komuniti Pesisir Di Malaysia mendapati program ini sememangnya berjaya mengeluarkan peserta daripada senarai penduduk miskin dengan adanya peningkatan pendapatan bulanan. Namun, rumusan kajian mendapati bahawa peserta yang berjaya tidak semestinya mendapat jaminan kualiti hidup kerana kuasa kewangan mereka masih lemah.

Peningkatan kos sara hidup, perubahan gaya kehidupan dan kehendak semasa memerlukan satu penelitian bagi mengenalpasti tahap kesejahteraan kewangan mereka (Lim 2003; Zaimah, 2011; Norehan et al. 2012, Zaimah et al., 2014). Tingkah laku dan amalan kewangan juga bergantung kepada pengurusan dan perancangan kewangan (Khoong, 2016) yang banyak mempengaruhi kesejahteraan kewangan individu atau isi rumah.

Kajian Literatur

Kebajikan Produktif ialah suatu pendekatan bagi membantu penerima bantuan kebajikan ke arah hidup berdikari supaya tidak bergantung kepada bantuan selama-lamanya dengan memperkasakan peserta bagi meneruskan kehidupannya sendiri serta menggiatkan program-program ke arah pembangunan modal insan (Asnarulkhadi et al., 2011). Pendekatan ini mengambil kira aspek meningkatkan motivasi peserta supaya bersedia untuk bekerja selepas memperoleh latihan kemahiran yang sesuai dengan keupayaannya. Penglibatan penerima bantuan dalam pekerjaan adalah secara berterusan bagi memastikan peserta tidak kembali kepada bantuan kebajikan untuk saraan hidup (Mohamad Zahir, 2009). Melalui kebajikan produktif, penerima bantuan dapat ditransformasikan daripada sikap yang negatif menjadi individu yang berkemampuan, berkeyakinan, mandiri dan berdikari (Laman Web Rasmi JKMM, 2018).

Kesejahteraan kewangan pada asalnya difahami sebagai suatu kegembiraan atau kepuasan terhadap situasi kewangan (Porter & Garman 1993; Kim et al. 2003). Kesejahteraan kewangan juga dirujuk sebagai hasil daripada tingkah laku-tingkah laku kewangan (Khoong, 2016). Kajian lepas menunjukkan bahawa tingkah laku kewangan dan amalan kewangan mempunyai hubungan dengan kesejahteraan kewangan (Joo & Garman 1998; Kim et al. 2004; Porter & Garman 1993; Scannel 1990; Zaimah 2010, 2011). Selain itu, kesukaran kewangan dan tekanan kewangan juga mempunyai hubungan dengan kesejahteraan kewangan (Kim et al. 2003; Kim et al. 2004; Xiao et al. 2004; Garman et al. 2005, Khoong, 2016; Suraiya et al., 2018). Oleh itu, kesejahteraan kewangan boleh diukur menggunakan beberapa pendekatan.

Antara pendekatan yang digunakan oleh para penyelidik ialah skala tingkah laku kewangan, persepsi terhadap kewangan individu, kepuasan terhadap tahap kewangan (Joo & Garman, 1998). Walau bagaimanapun, dua pendekatan yang sering digunakan ialah pengukuran secara objektif dan subjektif (Joo & Garman 1998; Porter & Garman 1993). Menurut Beak dan DeVaney (2004), kesejahteraan kewangan seseorang itu perlu diukur dari sudut objektif dan subjektif. Keadaan ini dilihat kepada individu yang mempunyai situasi kewangan yang sama seperti pemilikan aset dan jumlah pendapatan, tidak semestinya mempunyai tahap kepuasan dan kesejahteraan kewangan yang sama (Beak dan DeVaney, 2004)

Kajian Magesvari et al., (2018) telah menggunakan pendekatan objektif dalam kajiannya. Dapatan kajiannya menyatakan bahawa pembelajaran ilmu pengurusan kewangan perlu diterapkan kepada golongan muda diperingkat sekolah lagi untuk jaminan tingkah laku kewangan yang baik. Kajian telah dijalankan ke atas pelajar sekolah menengah di Negeri Sembilan mendapati bahawa tahap tingkah laku kewangan mereka adalah tinggi. Joo dan Grable (2004) mendapati kesejahteraan kewangan mempunyai perkaitan dengan tingkah laku kewangan, tahap tekanan kewangan, pendapatan, pengetahuan kewangan, kecairan kewangan, toleransi kewangan dan pendidikan. Kajian lepas juga mendapati bahawa faktor sosio-ekonomi seperti umur, bilangan isirumah, status perkahwinan, tahap pendidikan, pendapatan dan pemilikan rumah mempengaruhi tahap kesejahteraan kewangan. Misalnya Titus, Fanslow dan Hira (1989) mendapati faktor umur dan bilangan isirumah mempengaruhi kesejahteraan kewangan seseorang individu. Individu yang berkahwin, mempunyai tahap pendidikan tinggi, mempunyai tahap pendapatan tinggi dan memiliki rumah sendiri adalah mempunyai tahap kesejahteraan kewangan

yang tinggi secara relatif (Baek & DeVaney 2004; Joo & Grable 2004). Manakala Zaimah (2011; Zaimah et al., 2013; Zaimah et al., 2014) turut mendapati faktor umur, pendapatan, pemilikan rumah dan pemilikan produk kewangan turut mempengaruhi tahap kesejahteraan kewangan seseorang.

Masalah atau pengalaman kewangan seperti peningkatan beban hutang, muflis, tidak mempunyai simpanan yang mencukupi boleh meningkatkan tekanan kewangan dan menjejaskan kesejahteraan kewangan seseorang individu (Mohd Fazli dan Laila, 2013). Pengalaman kewangan yang sering dibincangkan oleh pengkaji dalam bidang kesejahteraan kewangan adalah masalah kurangnya pengetahuan dalam pengurusan kewangan yang cekap menyumbang kepada kes muflis (Nik Nurul Amni dan Husin Salamon, 2012; Kaviyarasu Elangkovan dan Ahmed Razman, 2013; Abdul Basit Hodari et al., 2014; Raziah dan Syarifah, 2014 dan Kim et al., 2003).

Kajian ini juga jelas membuktikan terdapatnya perkaitan Teori Ekologi atau Teori Sistem yang diperkenalkan oleh Bronfenbrenner (1977) dalam hasil kajian. Sistem makro yang diperkenalkan dalam teori tersebut merupakan satu sistem perubahan keadaan dalam tempoh sesuatu masa. Sistem ini merujuk kepada perkembangan individu yang dipengaruhi oleh norma-norma, nilai dan amalan masyarakat. Dalam teori ini, makro sistem meliputi kebudayaan di mana individu yakin bahawa kebudayaan mampu mengacu pola perilaku, keyakinan dan sebagainya. Segala yang disebut dalam teori tersebut jelas dibuktikan oleh kejayaan peserta dalam usaha meningkatkan taraf kehidupan mereka ke satu tahap yang lebih baik. Pengkaji menggunakan keseluruhan angkuabah atau pendekatan yang disarankan dalam teori yang berkaitan sejajar dengan dapatan kajian ini. Oleh itu, dapat dirumuskan

bahawa Teori Ekologi atau Teori Sistem Teori Pengurusan Sumber Keluarga Teori Hirarki Maslow adalah penting dalam kajian berhubung kesejahteraan kewangan individu dan keluarga.

Metodologi

Kajian ini berbentuk kuantitatif menggunakan penyelidikan deskriptif jenis tinjauan yang merupakan kaedah penyelidikan bukan eksperimental. Pendekatan ini sering digunakan dalam kajian sains sosial untuk mendapatkan pandangan daripada sekumpulan populasi mengenai sesuatu perkara yang dikaji (Chua 2014; Neuman 1994). Sehubungan itu, kajian ini menggunakan borang soal selidik untuk mendapatkan maklumat mengenai tahap kesejahteraan kewangan peserta Azam Tani FAMA. Kaedah jawab-sendiri amat sesuai digunakan dalam kajian ini memandangkan terdapatnya soalan yang bersifat peribadi dan sensitif (Babbie, 2008; Neuman, 2006; Grove et al., 2004) seperti maklumat kewangan peribadi.

Populasi kajian ini terdiri daripada 1410 orang peserta Azam Tani FAMA yang berdaftar dengan FAMA sehingga Disember 2017. Maklumat bilangan peserta ini diperoleh daripada Cawangan Penilaian Projek, Bahagian Perancang Strategik, FAM Ibu Pejabat. Daripada jumlah tersebut, seramai 168 orang peserta dikategorikan sebagai tidak aktif atas sebab-sebab kematian, kekurangan modal, faktor kesihatan dan sebagainya. Oleh itu, kajian ini hanya mengambil kira peserta yang masih aktif iaitu seramai 1,242 orang peserta. Oleh yang demikian, seramai 300 orang peserta dari 9 buah negeri telah dipilih secara rawak sebagai sampel kajian. Penentuan bilangan sampel adalah dengan merujuk kepada jadual penentuan size sampel oleh Krecjie dan Morgan (1970). Pemilihan sampel adalah menggunakan teknik persampelan secara rawak mudah dalam kalangan negeri-negeri yang

dipertanggungjawabkan kepada FAMA. Teknik penilihan secara rawak mudah digunakan bagi memastikan setiap responden dalam populasi mempunyai peluang yang sama untuk dipilih sebagai responden kajian. Berdasarkan daripada persempelan rawak mudah yang telah dilaksanakan, seramai 300 orang sampel kajian terdiri daripada 9 buah negeri telah dipilih sebagai responden dalam kajian ini.

Pengukuran kesejahteraan kewangan adalah dengan menggunakan *Malaysian Financial Well-Being Scale* (MFWBS) yang dibangunkan oleh Jariah (2007), adaptasi daripada *InCharge Financial Distress/ Financial Well-being* (IFDFW) oleh Prawitz, Garman, Sorhaindo et al. (2006). Skala ini mengandungi 12 soalan dengan 10 skala pengukuran. Skala 1 adalah skor yang paling rendah dan skala 10 adalah skor yang paling tinggi. Pengukuran pengalaman kewangan dengan menggunakan instrument yang digunakan Mohd Fazli et al. (2007) dalam kajiannya. Sebanyak 25 soalan yang telah bangunkan dengan menggunakan skala likert empat (4) mata Kesemua instrumen kajian mempunyai nilai *alfa cronbach* dalam lingkungan 0.743 hingga 0.918 kecuali bagi instrumen pengetahuan kewangan,

nilai *alfa cronbach* rendah iaitu 0.133. Nilai alfa cronbach yang rendah antaranya disebabkan oleh bilangan soalan yang rendah dan konstruk yang heterogeneous (Tavakol dan Dennick, 2011). Instrumen bagi pengetahuan kewangan tidak dibuat dalam bentuk skala Likert dan hanya memerlukan responden menjawab BETUL atau SALAH sahaja (Zaimah, 2011).

Dapatan Kajian

Pengkaji menerima sebanyak 348 borang soal selidik yang dikembalikan iaitu 91.6% daripada jumlah borang yang telah dikeluarkan. Sebelum itu, pengkaji menjalankan pembersihan data (*data screening*) melalui program SPSS versi 21.0 dan mendapati hanya 334 soal selidik yang dapat digunakan dan sebanyak 14 soal selidik didapati tidak lengkap dan tidak boleh dinilai. Walau bagaimanapun, pengkaji mengambil keputusan untuk menggenapkan angka responden kepada 300 orang kerana jumlah tersebut telah mencukupi untuk menjalankan kajian yang berdasarkan penentuan size sampel Krejci dan Morgan. Latar belakang demografi responden kajian adalah seperti di Jadual 2

Jadual 2: Latar Belakang Profail Sosiodemografi Responden Kajian (n=300)

Demografi	Kekerapan (n)	Peratus
Jantina		
Lelaki	122	40.7
Perempuan	178	59.3
Umur		
18-25 tahun	16	5.3
26-35 tahun	28	9.3
36-45 tahun	73	24.3
46-55 tahun	95	31.7
56 tahun ke atas	87	29.0
Bangsa		
Melayu	284	94.67
Cina	2	0.66

India	14	4.67	
Status Perkahwinan			orang
Berkahwin	262	87.3	respon
Duda/ Janda/ Balu	27	9.0	den
Bujang	10	3.3	iaitu
			4.7
Tahap Pendidikan			peratu
Tidak Bersekolah	35	11.67	s
Sekolah Rendah	194	64.67	adalah
Sekolah Menengah	71	23.67	berban
Pengajian Tinggi	0	0	gsa
			India.
Pendapatan Sebelum			Manak
Bawah RM500	26	8.7	ala
Antara RM501-RM1000	179	59.7	bagi
Antara RM1001 – RM2000	69	23.0	katego
Melebihi RM2001	26	8.7	ri
Pendapatan Selepas			
Antara RM501-RM1000	2	0.7	
Antara RM1001 – RM2000	16	5.3	
Antara RM2001 – RM3000	107	35.7	
Antara RM3001 – RM4000	118	39.3	
Antara RM4001 – RM5000	48	16.0	
Melebihi RM5001	9	3.0	
Perbelanjaan			
Antara RM501-RM1000	20	6.7	
Antara RM1001 – RM2000	103	34.3	
Antara RM2001 – RM3000	120	40.0	
Antara RM3001 – RM4000	48	16.0	
Antara RM4001 – RM5000	9	3.0	
Simpanan			
Ya	245	81.7	
Tidak	55	18.3	

Jadual 3, menunjukkan dapatan kajian berhubung demografi dan sosioekonomi responden. Hasil kajian mendapati, lebih daripada satu perdua responden terdiri daripada responden perempuan iaitu 178 orang (59.3%) manakala responden lelaki pula seramai 122 orang (40.7%). Dapatan menunjukkan seramai 284 (94.7 %) responden berbangsa Melayu, seramai 2 (0.7 peratus) orang berbangsa Cina dan 14

umur responden, majoriti adalah berumur antara 36 tahun dan ke atas manakala selebihnya iaitu 44 orang (14.6%) responden berumur antara 18 hingga 35 tahun. Seterusnya, dapatan menunjukkan seramai 262 orang (87.3%) responden mempunyai status berkahwin, seramai 27 orang (9.0%) responden adalah duda, janda atau balu manakala seramai 10 orang (3.3 peratus) yang masih bujang atau belum berkahwin. Seramai 35 orang (11.7%) orang responden yang terlibat dalam kajian ini tidak bersekolah, seramai 194 orang (64.75%) menamatkan pengajian di sekolah rendah, seramai 71 orang (23.7%) pula tamat sekolah menengah dan tiada seorang pun responden yang berpendidikan tinggi.

Dalam kajian ini, pengkaji melihat sosioekonomi responden dan hubungannya dengan pembolehubah-pembolehubah yang dikenalpasti untuk menjawab hipotesis kajian. Berkaitan dengan jumlah isi rumah, hampir satu perdua responden mempunyai bilangan isi rumah melebihi lima (5) orang iaitu 159 orang (53.0%) manakala seramai 141 orang responden (47.0%) mempunyai jumlah isi rumah kurang dari lima (5) orang. Dapatan ini selari dengan jumlah tanggungan responden dimana seramai 181 orang responden (60.3%) mempunyai tanggungan yang melebihi lima (5) orang dan seramai 119 orang responden (39.7%) mempunyai tanggungan kurang daripada lima (5) orang. Responden ditanya berhubung pendapatan mereka sebelum dan selepas menyertai program Azam Tani FAMA. Dapatan menunjukkan seramai 26 orang responden (8.7 peratus) mempunyai pendapatan kurang daripada RM500 sebulan, seramai 179 orang (59.7%) mempunyai pendapatan sebelum antara RM500 ke RM1000 sebulan, seramai 69 responden (23.0%) mempunyai pendapatan sebelum antara RM1001 ke

RM2000 dan hanya 26 orang responden (8.7 peratus) sahaja yang mempunyai pendapatan bulanan melebihi RM2001 sebulan.

Dapatan kajian menunjukkan peningkatan pendapatan responden selepas menyertai program di mana seramai 9 orang (3.0 peratus) telah dapat mencapai pendapatan melebihi RM5000 sebulan, diikuti oleh 48 orang (16.0%) mendapat RM4001 ke RM5000 sebulan, sebanyak 118 orang responden mendapat peningkatan pendapatan bulanan mereka antara RM3001 ke RM4000 sebulan, seterusnya seramai 107 orang (35.7%) mendapat pendapatan sebanyak RM2001 ke RM3000 sebulan. Dapatan juga menunjukkan seramai 16 orang responden (5.3 peratus) turut mendapat peningkatan pendapatan antara RM1001 ke RM2000 sebulan dan hanya dua (2) orang responden (0.7 peratus) yang mendapat peningkatan pendapatan antara RM5001 ke RM1000 sebulan.

Berkaitan dengan perbelanjaan bulanan, seramai 20 orang responden (6.7 peratus) menyatakan jumlah perbelanjaan mereka RM501 ke RM1000 sebulan, diikuti oleh 103 orang (34.3%) membuat perbelanjaan sebanyak RM1001 ke RM2000 sebulan, 120 orang (40.0%) menyatakan perbelanjaan mereka antara RM2001 ke RM3000 sebulan, seterusnya seramai 48 orang responden (16.0%) berbelanja sebanyak RM3001 ke RM4000 sebulan dan hanya sembilan (9) orang (3.0 peratus) berbelanja sebanyak RM4001 ke RM5000 sebulan. Apabila ditanya mengenai simpanan, seramai 245 orang responden (81.7%) mengatakan mereka ada membuat simpanan dan 55 orang (18.3%) daripada responden tidak membuat simpanan.

Dapatan juga menunjukkan bahawa 162 orang responden (54.0%) mempunyai nilai simpanan bawah RM5000, seramai 83 orang (27.7%) mempunyai nilai simpanan antara RM5001 ke RM10,000 dan seorang

responden (0.3 peratus) mempunyai nilai simpanan melebihi RM10,000. Nilai simpanan ini adalah tidak menjadi ukuran dalam kajian ini, namun tabiat dan amalan menyimpan itu yang dinilai oleh pengkaji.

Tahap Kesejahteraan Kewangan

Dapatan kajian mendapati bahawa nilai min bagi skor keseluruhan kesejahteraan kewangan adalah 4.86 dengan nilai sisihan piawai 0.440. Bagi memperoleh tahap kesejahteraan kewangan, pengkaji mengkategorikan semula jawapan responden berpandukan kepada skala jawapan di mana skala 1 – 4 adalah bagi tahap rendah, skala 5 – 7 untuk tahap sederhana dan skala jawapan 8 – 10 menunjukkan tahap kesejahteraan

kewangan yang tinggi. Jadual 4.3 menunjukkan pemarkatan bagi tahap kesejahteraan kewangan. Skor keseluruhan kesejahteraan kewangan menunjukkan data bertabur secara normal.

Dapatan kajian menunjukkan seramai 292 orang (97.3%) dalam kalangan peserta Azam Tani FAMA mempunyai tahap kesejahteraan kewangan yang sederhana dan hanya 8 orang (2.7 peratus) berada pada tahap yang rendah kesejahteraan kewangan mereka. Walaupun tahap kesejahteraan kewangan responden berada pada tahap sederhana, namun min bagi skala jawapan ialah pada tahap yang rendah iaitu 4.68. Jadual 4.3 jelas menunjukkan tahap kesejahteraan kewangan peserta AzamTani FAMA.

Jadual 3: Taburan Kekerapan dan Peratus Tahap Kesejahteraan Kewangan

Tahap Kesejahteraan Kewangan	Kekerapan	Peratus %
Rendah	8	2.7
Sederhana	292	97.3
Tinggi	0	0

Analisa deskriptif yang dijalankan, mendapati bahawa secara keseluruhannya tahap kesejahteraan kewangan peserta Azam Tani FAMA berada pada tahap sederhana. Ini bermakna hampir kesemua responden memberikan jawapan pada skala 5 hingga 7. Selain itu, pengkaji merumuskan bahawa rata-rata responden masih berada pada tahap kesejahteraan yang rendah atau sederhana di mana mereka masih lagi tidak berpuas hati, bimbang, rasa tidak yakin dengan situasi kewangan mereka. Kebanyakan responden masih belum berpuas hati atau sangat tidak selesa dengan situasi kewangan mereka.

Tahap Tingkah laku Kewangan

Bagi memperoleh tahap bagi tingkah laku kewangan, pengkaji telah menggunakan nilai *interval width* yang sama iaitu dengan

membahagikan kepada tiga interval iaitu rendah, sederhana dan tinggi. Jadual 4 menunjukkan dapatan kajian bagi tahap tingkah laku kewangan dalam kalangan Peserta AzamTani FAMA. Seramai 246 orang (82.0%) berada pada tahap tingkah laku kewangan yang rendah, seramai 53 orang (17.7%) berada pada tahap tingkah laku kewangan yang sederhana dan seorang (0.3 peratus) sahaja menunjukkan tahap tingkah laku yang tinggi. Dapatan kajian menunjukkan bahawa responden tidak mengamalkan tatacara pengurusan kewangan yang betul dalam menguruskan kewangan peribadi atau kewangan keluarga. Pengkaji beranggapan bahawa gaya hidup mereka dalam kelompok kemiskinan menyebabkan mereka kurang pendedahan berhubung pengurusan kewangan yang betul.

Jadual 4 : Taburan Kekurangan dan Peratus Tahap Tingkah laku Kewangan

Tahap Tingkah laku Kewangan	Kekurangan	Peratus %
Rendah	246	82.0
Sederhana	53	17.7
Tinggi	1	0.3

Kelemahan pengurusan kewangan dalam kalangan peserta Azam Tani FAMA merupakan penyumbang utama kepada tahap kesejahteraan kewangan yang sederhana. Pengkaji merumuskan bahawa tingkah laku kewangan peserta akan lebih baik sekiranya mereka diberikan lebih pendedahan berhubung pengurusan kewangan. Tidak dapat dinafikan bahawa dengan pengetahuan kewangan yang tinggi, jaminan untuk seseorang itu mencapai kesejahteraan kewangan juga adalah tinggi. Kajian yang dijalankan oleh Mohamad Fazli et al. (2012) dan Mohd Fazli & Laila (2013) mendapati bahawa individu yang berpengetahuan luas dalam pengurusan kewangan lebih berpotensi untuk memperoleh tahap kesejahteraan yang tinggi berbanding individu yang kurang pengetahuan dalam menguruskan kewangan mereka.

Tahap Pengalaman Kewangan

Kajian ini menggunakan skala Likert empat mata di mana tahap minimum skor min adalah 1.00 dan maksimum adalah 4.00. Bagi memperoleh tahap bagi pengalaman kewangan, pengkaji telah menggunakan nilai *interval width* yang sama iaitu dengan membahagikan kepada tiga interval iaitu rendah, sederhana dan tinggi. Dapatan kajian menunjukkan seramai 288 orang (96.0%) berada pada tahap pengalaman kewangan yang tinggi, 12 orang (4.0 peratus bagi pengalaman kewangan iaitu seramai 211 orang (70.3%) manakala seramai 89 orang (29.7%) berada pada tahap sederhana.

Jadual 5 : Taburan Kekurangan dan Peratus Tahap Pengalaman Kewangan

Tahap Pengalaman Kewangan	Kekurangan	Peratus %
Rendah	0	0
Sederhana	12	4.0
Tinggi	288	96.0

Tahap pengalaman kewangan responden dibahagikan kepada tiga iaitu tinggi, sederhana dan rendah. Hasil analisa yang telah dijalankan, seramai 288 orang responden memperoleh tahap pengalaman yang tinggi. Pengalaman kewangan yang tinggi menunjukkan bahawa responden masih berhadapan dengan situasi-situasi kewangan yang memberikan halangan untuk meningkatkan kesejahteraan kewangan mereka. Pengkaji merumuskan bahawa, responden memperoleh tahap pengalaman kewangan yang tinggi adalah kerana mereka sering menggunakan wang

simpanan, membuat pinjaman atau berbelanja melebihi pendapatan bagi menampung keperluan harian mereka.

Hubungan Antara Tingkah laku Kewangan Dengan Pengalaman Kewangan

Daripada keputusan ujian korelasi pearson seperti yang dijalankan, dapatan menunjukkan terdapat hubungan yang signifikan secara negatif tingkah laku kewangan dengan pengalaman kewangan dalam kalangan peserta AzamTani FAMA ($r = -.272$; $k < 0.01$). Keputusan

menunjukkan bahawa semakin baik tingkah laku kewangan peserta maka semakin kurang pengalaman kewangan yang dialami. Dengan demikian hipotesis kelapan yang menyatakan terdapat hubungan yang signifikan antara tingkah laku kewangan dengan pengalaman kewangan dalam kalangan peserta AzamTani FAMA adalah signifikan secara negatif dan diterima.

Kajian yang dijalankan menunjukkan terdapatnya hubungan antara tingkah laku kewangan dengan pengalaman kewangan. Pengkaji merumuskan bahawa semua peserta telah menggunakan sepenuhnya ilmu pengurusan kewangan yang telah diberikan oleh pegawai penyelarasan program sebelum mereka memulakan perniagaan atau projek mereka. Modul latihan berhubung pengurusan kewangan telah dibangunkan khas bagi membimbing para peserta dalam menguruskan kewangan keluarga dan perniagaan. Oleh itu, semua pihak harus lebih memberikan tumpuan berhubung perkara ini bagi memastikan semua peserta dapat menguruskan kewangan mereka dengan sempurna.

Hubungan Antara Tingkah laku Kewangan Dengan Kesejahteraan Kewangan

Bagi menguji hipotesis H9, ujian korelasi pearson telah dijalankan bagi melihat sama ada terdapat hubungan yang signifikan antara pemboleh ubah tingkah laku kewangan dengan kesejahteraan kewangan dalam kalangan peserta. Daripada keputusan korelasi pearson seperti yang ditunjukkan dalam jadual 4.16, menunjukkan tidak terdapat hubungan yang signifikan antara tingkah laku kewangan dengan kesejahteraan kewangan dalam kalangan peserta Azam Tani FAMA ($r = .060$; $k > 0.05$). Dengan demikian hipotesis kesembilan yang menyatakan terdapat hubungan yang signifikan antara tingkah laku kewangan

dengan kesejahteraan kewangan dalam kalangan peserta AzamTani FAMA adalah ditolak.

Dalam kajian ini juga melihat hubungan antara tingkah laku kewangan responden dengan kesejahteraan kewangan mereka. Dapatan kajian telah menunjukkan bahawa tidak terdapat hubungan antara tingkah laku kewangan peserta dengan kesejahteraan kewangan. Hasil kajian ini tidak menyokong kajian lepas yang menunjukkan bahawa terdapat hubungan yang positif antara tingkah laku kewangan dengan kesejahteraan kewangan. Pengkaji beranggapan bahawa responden kajian merasakan mereka tidak berupaya untuk mengikuti tingkah laku atau amalan kewangan yang baik kerana keadaan dan situasi mereka adalah berbeza dengan golongan pertengahan dan golongan atasan yang mempunyai pendapatan tetap. Ini merupakan satu persepsi yang negatif dan perlu ditangani segera oleh pihak yang bertanggungjawab.

Perbincangan

Analisis kajian ini membuktikan bahawa kesejahteraan kewangan peserta Azam Tani FAMA secara keseluruhannya adalah berada di tahap yang sederhana dan perlu diberi perhatian oleh semua pihak. Tahap tingkah laku kewangan yang rendah juga menunjukkan bahawa golongan ini masih kurang pengetahuan dalam pengurusan kewangan yang betul dan perlu diberikan pendedahan dalam pelbagai kaedah. Dapatan kajian ini menyokong kajian yang dijalankan oleh Wan Ajrul et al. (2018) yang menyatakan bahawa kekurangan ilmu pengurusan kewangan menyebabkan seseorang itu berada di tahap kewangan yang rendah. Selain itu, hampir kesemua responden mempunyai pengalaman kewangan yang tinggi di mana mereka sering berhadapan dengan masalah kewangan yang serius. Dapatan ini berpunca daripada latar belakang

responden yang tidak sama dari segi ekonomi dan pendapatan bulanan mereka.

Dalam usaha kerajaan untuk memastikan penerima bantuan kebajikan produktif ini mampu berdikari, pegawai-pegawai kerja sosial juga perlu diberikan pendedahan berhubung pengurusan kewangan dan pengurusan perniagaan yang cekap dan berkesan. Oleh itu, pekerja sosial perlu dibekalkan dengan kursus atau bengkel pengurusan kewangan serta program-program tertentu di peringkat komuniti untuk lebih memahami apakah masalah atau kekangan yang dihadapi oleh penerima bantuan ini. Kajian Ibrahim Mamat dan rakan-rakan, 2013, menjelaskan bahawa konsep kebajikan produktif ini amat baik sekiranya pelaksanaannya ditadbir urus dengan sempurna. Hasil kajian tersebut turut mendapati bahawa terdapat kelemahan dalam sistem pendaftaran dan pemilihan peserta, kelemahan dalam penyelarasan dan pemantauan projek, kelemahan dari segi pemberian khidmat nasihat kepada peserta untuk terus bertahan dan maju dalam perusahaan mereka. Kajian ini turut melihat kepada tahap tingkah laku kewangan sama ada mempunyai hubungan dengan kesejahteraan kewangan mereka. Kekurangan kajian yang dijalankan terhadap peserta atau penerima bantuan kebajikan produktif, menyebabkan kurangnya maklumat berhubung tahap dan hubungan antara tingkah laku kewangan dan kesejahteraan kewangan. Namun, kebanyakan kajian membuktikan bahawa amalan tingkah laku kewangan yang positif menghasilkan tingkah laku kewangan yang betul, maka tahap tingkah laku kewangan mereka adalah tinggi dan sebaliknya (Chuan et al. 2011).

Selain itu, keupayaan peserta dalam mengawal perbelanjaan dan menguruskan kewangan amat penting di mana ia secara tidak langsung memberikan gambaran bagaimana mereka menguruskan aktiviti perniagaan mereka melalui bantuan

kebajikan produktif yang diberikan. Mereka perlu diberikan pendedahan berhubung kaedah pengurusan kewangan yang betul seperti membuat belanjawan bulanan, merancang perbelanjaan, membuat simpanan, mendapatkan perlindungan insurans dan pelaburan. Kelamahan dalam amalan menabung atau membuat simpanan merupakan salah satu masalah dalam tingkah laku kewangan. Kajian Xiao et al. (2014), tabiat menabung mampu melindungi seseorang itu daripada masalah kewangan keluarga dan merupakan satu keperluan dalam mengumpul kekayaan.

Kajian ini memberikan sumbangan terhadap praktis kerja sosial di Malaysia. Lazimnya, bidang kerja sosial di Malaysia hanya tertumpu kepada intervensi yang melibatkan kanak-kanak, remaja, wanita, warga tua dan amat kurang dalam memantau dan membangunkan golongan miskin yang berpendapatan rendah. Penerima bantuan kebajikan produktif tidak mampu untuk menguruskan aktiviti perniagaan mereka secara sendiri di peringkat awal tanpa bimbingan dan pemantauan dari pekerja sosial. Oleh itu, sudah sampai waktunya supaya penaran pekerja sosial atau pegawai penyelia diperhebatkan lagi bagi merealisasikan hasrat kerajaan untuk melahirkan pekerja sosial yang mempunyai ilmu pengetahuan dan pengalaman yang luas dalam pengurusan golongan sasar mereka.

Pengkaji juga berpendapat bahawa penglibatan badan bukan kerajaan (NGO) yang dijalankan oleh kebanyakan profesion kerja sosial perlu diberi galakkan. Badan NGO ini perlu dilibatkan Bersama-sama dan usaha untuk membangunkan golongan berpendapatan rendah ini dalam pelbagai program atau aktiviti yang boleh menjana pendapatan. Sebagai contoh, Dewan Perniagaan Melayu Malaysia (DPMM), Gagasan Badan Ekonomi Melayu (GABEM), Pertubuhan Ikatan Usahawan Kecil &

Sederhana Malaysia (IKHLAS) dan sebagainya perlu dilibatkan secara langsung dalam usaha memberikan sokongan kepada golongan penerima bantuan ini untuk turut serta dalam aktiviti mereka. Sokongan NGO ini perlu bagi membuka ruang kepada golongan ini untuk turut bersaing dengan golongan usahawan yang lain sebagai satu loncatan motivasi untuk terus berjaya.

Kajian kesejahteraan kewangan dalam kalangan penerima kebajikan produktif hendaklah di perluaskan bukan sahaja tertumpu kepada peserta Azam Tani FAMA sahaja. Cadangan ini kerana kesejahteraan kewangan kumpulan berpendapatan rendah amat penting dinilai bagi membolehkan lagi perancangan program di peringkat dasar dibuat untuk meningkatkan kualiti kehidupan mereka. Hubungan atau faktor lain yang menyumbang kepada kesejahteraan kewangan peserta Azam Tani FAMA perlu dilihat dari segi kuantitatif dan kualitatif bagi mendapatkan hasil kajian yang lebih jelas dari segi data dan persepsi sebenar responden. Skop yang lebih kecil, memungkinkan satu penemuan yang lebih signifikan. Dalam pada itu, kajian ini amat berguna kepada masyarakat dalam usaha meningkatkan kualiti hidup keluarga dalam sesebuah komuniti. Melalui kebajikan produktif, taraf kehidupan sesebuah keluarga itu dapat dipertingkatkan dan kualiti kemasyarakatan juga turut terkesan dengan peningkatan kehidupan penduduk setempat.

Selain itu, responden kajian ialah ketua isi rumah, namun dicadangkan untuk kajian akan datang, fokus responden adalah untuk melihat kesan bantuan kebajikan produktif ini terhadap anak-anak mereka yang merupakan generasi Z yang perlu dipelihara. Dapatan kajian menunjukkan bahawa kebanyakkan ketua keluarga ini selesai dengan tahap kesejahteraan kewangan mereka. Ini memberikan

kebimbangan kerana ia mempengaruhi peluang pendidikan anak-anak mereka. Kajian yang dijalankan oleh Suraiya et al. (2018) mengenai amalan pembelajaran dan kesannya terhadap pembentukan pengetahuan serta kemahiran perniagaan dalam kalangan generasi Z boleh dijadikan sebagai bahan rujukan kajian berkaitan anak-anak penerima bantuan kebajikan produktif ini.

Rumusan

Secara kesimpulannya, dapatan kajian ini menyokong kebanyakan kajian literatur terhadap tajuk yang dikaji iaitu sokongan sosial amat penting kepada semua individu terutama bagi mereka yang bertanggungjawab dalam pembangunan masyarakat yang berpendapatan rendah. Berdasarkan hasil kajian ini, dapat disimpulkan bahawa tahap kesejahteraan kewangan peserta Azam Tani FAMA berada pada tahap sederhana kerana mereka masih lemah dalam tingkah laku kewangan, pengalaman kewangan yang masih tinggi dan pengetahuan kewangan yang masih rendah. Keupayaan penerima bantuan kebajikan produktif atau mereka yang menerima bantuan sara hidup perlu memastikan ketiga-tiga faktor iaitu tingkah laku pengalaman dan pengetahuan kewangan mereka adalah baik untuk mencapai tahap kesejahteraan kewangan yang juga baik. Secara kesimpulannya, isu kesejahteraan kewangan dalam kalangan peserta Azam Tani FAMA yang tidak pernah dikaji sebelum ini bukan merupakan satu penamat tetapi merupakan satu pembuka kepada penyelidikan-penyelidikan yang akan datang.

Rujukan

Abdul Basit Hodari, Tamat Sarmidi & Norlida Hanim Mohd Salleh. (2014). Hutang Golongan Muda Di Malaysia: Satu Kajian Awal. *Prosiding PERKEM ke-9:833-844.*

- Abdul Rahim Md Nor (2009). *Statistical Method in Research*. Prentice Hall.
- Ajzen, I & Fishbein, M. (1980). Understanding Attitudes and Predicting Social Behavior. Dlm. Alhabeeb, M.J. (1999). Allowances and The Economic Socislizstion of Children. *Association for Financial Counseling and Planning Education* 10 (2), 1-9.
- Atchley, R. C (2004). *Social forces and aging: An introduction to social gerontology* (10th. Ed.) Thomson Learning.
- Azhan Awang, Abdul Hadi Harman Shah & Kadaruddin Aiyub. (2008). Penilaian Makna Kualiti Hidup Dan Aplikasinya Dalam Bidang Pengurusan Persekitaran Di Malaysia. *Akademika* 72 (Januari) 2008, 45-64
- Azhan Awang, Abdul Samad Hadi, Jamaluddin Md. Jahi, Asmah Ahmad & Abdul Harman Shah. (2006). Mendefinasi Semula Makna Kualiti Hidup Masyarakat Bandar Dalam Konteks Ilmu Sosial. *Malaysian Journal of Environment Management* 7(2006), 19-32.
- Azman Ab Rahman, Mohamad Yazis Ali Basah, Mohammad Noorizzuddin Nooh, Mahdhir Abdullah, Ahmad Anis MohdFauzi, Mohd Faez Bin Abu Bakar. (2014). Memformulasi Model Produktif Pembangunan Program Usahawan bagi Memperkasakan Ekonomi Golongan Asnaf. *Prosiding PERKEM Ke-9* (2014) 191-198. ISSN: 2231-962x.
- Azman Ab. Rahman. (2009). Penjanaan Ekonomi Asnaf Fakir dan Miskin Melalui Program Usahawan Zakat Di Lembaga Zakat Selangor. *Proceeding : International Seminar on Muamalat, Islamic Economis and Finance 2009 (SMEKI '09), Equatorial Hotel, Bangi-Putrajaya Selangor Darul Ehsan, Malaysia*. Muka surat 72-83.
- Azme Khamis. (2000). Penggunaan Model Berstruktur Dalam Pembinaan Indeks Kualiti Hidup di Malaysia. *Jabatan Matematik. Universiti Teknologi Malaysia*.
- Babbie, E. (2008). *The Basic of Social Research*. (4th Ed.). Thomson Wadsworth.
- Beckie, T.M. & Hayduk, L. A. (1997). Measuring Quality of Life. *Social Indicator Research*. 42, 21-39.
- Billson JM (2005) The complexities of defining female well-being. In: Billson JM, Fluehr-Lobban C, Female well-being, pp.23-44. *Zed Books Ltd*.
- Blair, P. J. (1998). Quality of Life and Economic Development Policy. *Economic Development Review* 16 (1), 50-54.
- Bretones FD, Gonzales MJ (2011) Subjective and Occupational Well-being in a Sample of Mexican Workers. *Social Indicator Research* 100, 273-285.
- Bronfenbrenner, U. (1994). Ecological Models of Human Development. In *International Encyclopedia of Education, Vol.3*. (2nd Ed.) Elsevier.
- Brown, R. J. & Brown. I. (2005). The Application og Quality of Life. *Journal of Intellectual Disability Research*, 49 (10), 718-727.

- Bubolz MM, Eicher JB, Evers SJ, Sontag MS (1980) A Human Ecological Approach to Quality Of Life: Conceptual Framework And Results of A Preliminary Study. *Social Indicator Research* 7, 103-136.
- Buerah Tunggak, Hussin Salamon & Baharin Abu. (2011). Keperluan Latihan dan Pendidikan Berterusan ke arah Pembangunan Usahawan Muslim Berteraskan Nilai Islam Di Malaysia. *Jurnal Teknologi*, 55 (*Sains Sosial*), Mei 2011:121-144.
- Camfield L, Skevington SM (2008) On Subjective Well-Being And Quality of Life. *Journal of Health Psychology* 13 (6), 764-775.
- Che Hasniza Che Noh & Fatimah Yusooff. (2011). Corak komunikasi keluarga dalam kalangan keluarga Melayu di Terengganu. *Jurnal Hadhari* 3(2)(2011), 45-62.
- Chua Yan Piaw. (2009). *Statistik Penyelidikan lanjutan: ujian regresi, analisis faktor dan analisis SEM*. McGraw Hill Education.
- Chua, Yan Piau. (2006). *Kaedah Dan Statistik Penyelidikan. Asas Statistik Penyelidikan*. (Buku 2). Mc Graw Hill Education.
- Chua, Yan Piau. (2006). *Kaedah Dan Statistik Penyelidikan. Kaedah Penyelidikan*. (Buku 1). Mc Graw Hill Education.
- Creswell, J.W. (2013). *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among The Five Approaches*. Sage Publications, Inc. Esterly.
- Galloway, S., Bell, D. , Hamilton, C. & Scullion, A. (2005). Well-Being And Quality Of Life: Measuring The Benefit Of Culture And Sport [cited Februari 14, 2008]. Available from: <http://www.scotland.gov.uk/Resource/Doc/89281/0021350.pdf>.
- Goldsmith, E.B. (2005). *Resource management for individuals and families*. (3rd. Ed.). Thompson Wadsworth.
- Haris Abd. Wahab & Abd. Hadi Zakaria. (2012). *Penilaian Keperluan dan Pembangunan Komuniti*. Penerbit Universiti Malaya.
- Haris Abd. Wahab. (2007). *Penyertaan Masyarakat Tani Dalam Pembangunan Komuniti*. Penerbit Universiti Malaya.
- Haris Abd. Wahab. (2013). *Kesejahteraan Sosial dan Pembangunan Komuniti : Pendekatan dan Indikator*. Penerbit Universiti Malaya.
- Haryanti Shafii & Nurasyikin Miskam. Pembentukan Petunjuk Dan Indeks Kualiti Hidup Bagi Mengukur Kesejahteraan Hidup Masyarakat Di Pekan Parit Raja, Johor. (2009). *Fakulti Pengurusan Teknologi, Perniagaan dan Keusahawanan, Universiti Tun Hussein Onn Malaysia*.
- Haryanti Shafii, Sharifah Meryam Shareh Musa & Zakila Abdul Rahman. (2009). *Pembangunan Modal Insan Ke Arah Meningkatkan Kualiti Hidup Masyarakat*. International Conference on Human Capital Development (ICONHCD 2009), ISBN 978-967-5080-51-7.
- Hasnah Ali, Arifin Zainal, Asmawati Desa, Mustaffa Omar, Fatimah Omar & Mohd Fuad Mat Ali. 2009. *Kualiti Hidup Dan Ketersampaian Kepada Kemudahan Asas Di Kawasan*

Wilayah Ekonomi Pantai Timur (ECER). *Prosiding PERKEM IV*, Jilid 1 (2009) 370-381. ISSN: 2231-962X.

Ishak Yussof, Khairunnisa Mardzuki, Zaimah Darawi, Mohd Shukri Hajinoor. 2011. Faktor Keusahawanan dan Prestasi Kejayaan Usahawan Melayu di Pulau Langkawi, Kedah. *Persidangan Kebangsaan Ekonomi Malaysia Ke VI (PERKEM VI)*, *Prosiding PERKEM VI*, Jilid 2 (2011) 196-207 ISSN: 2231-962X.

Katty Hsiao Jia Wong, Ti Ching Yan & Janice Lay Hui Nga. (2011). Kemiskinan dan Pendidikan : Kesan dan Cabaran di Kalangan Belia Malaysia. *Malaysian Journal of Youth Studies*, 5, 55-76.

Kwok Chin Hoe & Haris Abd Wahab. (2013). Manfaat Daripada Pelaksanaan Program Pembasmian Kemiskinan di Daerah Song, Sarawak. *Akademika* 83 (2&3) 2013, 39-46.